

UVOD

Pozivi koji pomažu na raznim područjima onih zanimanja koji se bave ljudima čine ozbiljne napore za očuvanje mentalnog zdravlja pojedinca. Njihove težnje ipak često postaju izolirane pojave jer nedostaju oni spojni elementi koji bi individualni nivo (stupanj) proširili na perspektivu zajedničkog/kolektivnog, društvenog. To znači da se u mnogo slučajeva terapijski rad psihologa i obrazovno-odgojni rad pedagoga ograničuje na kliničku pomoć bolesniku ili – što je još gore – na bolesnikov dio tijela, a pred očima psihičkog njegovatelja isključivo se pojavljuje jedan cilj, a to je duševna sreća osobe. Sve se to ne spaja u zajedničku aktivnost, društvenu okolicu u kojoj se uči od gledišta jednog od drugoga, u kojoj se smanjuju čimbenici oboljenja i u kojoj se izgrađuje duševno zdravlje. Monogo puta i samo društvo uništavajući svoju sudbinu odolijeva onim utjecajima koji bi njegovo mentalno zdravlje razvijali. Ponekad protiv promjena pruža odlučan otpor, u drugim se slučajevima u ime tržišne konkurentnosti ili zbog pritiska duha vremena odriče humanih vrijednosti.

Zastupamo model mentalnog zdravlja zajednice; po našem shvaćanju zaštita mentalnog zdravlja se ne može ograničiti na očuvanje i razvijanje mentalnog zdravlja pojedinog čovjeka nego se mora proširiti na stupnjeve uže i šire zajednice te bi sa suradnjom humanih zanimanja morala potpomagati postanak društva koje u mentalnom smislu zdravo funkcionira. Po našoj interpretaciji baš zbog toga zaštita mentalnog zdravlja obuhvaća svako takvo individualno i skupno nastojanje koje tomu služi da načela koja se odnose na mentalno zdravlje dolaze do izražaja i u društvenom smislu. To podjednako znači shvaćanje, teoriju, područje djelovanja, odnosno sustav ustanova.

Stručnjaci općenito prihvataju da pojam mentalnog zdravlja znači više od nedostatka mentalnih smetnji. Ovaj zadnji pojam – koji je ograničenog i ograničavajućeg značenja – mogli bismo nazvati negativnim mentalnim zdravljem. On izražava u kojoj se mjeri u životu pojedinca pojavljuju mentalne smetnje u obliku simptoma i problema i često se koristi kao sinonim mentalnog nezdravlja (*mental ill-health*). To je stanje takve ravnoteže što održavaju mnoge uzajamne biološke, psihološke, kulturne i spiritualne vrijednosti, ali utječu na njega i socijalni čimbenici i društvene strukture. Nasuprot tomu pozitivno mentalno zdravlje može se pojaviti kao samostalna vrijednost ili kao izvor snage (resurs), znači, obuhvaća elemente borbe (*coping*), te napore koji su upućeni za izbjegavanje smetnji u onim slučajevima kada se pojedinac suočava s doživljajima koji pridonose mentalnoj šteti. Pozitivno mentalno zdravlje zbog toga nije jednostavno stanje, nego cilj i težnja koja je prvenstveno upućena na podupiranje prosocijalnih vrijednosti i razvijanju kakvoće života, ponašanja koje je zadovoljno životom, time doprinoseći očvršćivanju moralnih vrijednosti, smanjivanju samouništavajućih, destruktivnih i asocijalnih pojava i učestalosti uzoraka tj. pokazatelja negativnog mentalnog zdravlja. Prema našem mišljenju, pozitivno i negativno duševno zdravlje nisu dvije krajnje točke jednog kontinuuma, nego dvije različite dimenzije shvaćanja zdrave ličnosti.

Diktature neprijateljski promatraju svako ponašanje čiji je cilj stvaranje autonomnog pojedinca i čovjeka kolektivca. Potiskuju svaku težnju koja služi izgradnji neovisnog duha koji je orijentiran zajednici. Zato nije bio povoljan period nekoliko desetljeća nakon drugog svjetskog rata u srednjo-istočnoj Europi ni za psihoterapiju, ni samospoznavanje, ni vjerske pojave, nego više za pedagogiju koja je htjela „proizvoditi“ komercijalnog čovjeka. Država je neprestalno nastojala da svako područje života drži pod kontrolom, ugušivši samoorganizacijski mehanizam civilnog društva. Najštetnije diskriminacije su doživjeli timski radovi i grupna zanimanja: osim užih službenih okvira zabranjivali su i onemogućili djelovanje omladinskih grupa i zajednica koje su za zadatak imale razvijanje ličnosti.

Građani administrativno-socijalističkog sustava manje-više bili su u sličnom položaju. Kako u svojoj domovini nisu mogli stvarati grupe, tako su sa građanima drugih zemalja još manje mogli stvoriti stvarne stručne odnose. Pošto je pismenost bila pod državnim nadzorom, čak ni skromna iskustva nisu mogla postati opće blago. Kada se socijalistički sustav 1989. godine slomio, u prvi plan stupilo je pitanje najvećeg nedostatka, održavanje veza sa Zapadom. Razumljivo je, a ujedno i žalosno da je tada ponovno je došlo do gubitka izgradnji međusobnih veza sa zemljama srednjo-istočne Europe, a oni koji su sa strane odonda vrlo malo mogu saznati o tom blagu koje je objelodanjeno nakon diktature.

Naš je cilj da narodi srednjo-istočne Europe nađu jedni drugoga, a istovremeno se ne smijemo odreći veza koje nastaju između dvaju dijelova kontinenta koji su tako dugo bili rastavljeni. S jedne strane mnoge sličnosti prošlosti, zajedničke crte doživljene povijesti utiru, i racionalno i osjećajno, put suradnje; a s druge strane vežu nas perspektiva, nade i ciljevi već stvarno zajedničke Europe. Između prošlosti i budućnosti naš položaj, naši problemi, iskustva su slična, no nisu ista. Međusobno mogu dopuniti, obogatiti jedni druge, mogu doprijeti postizanju zajedničkog cilja, smanjivanju čimbenika oboljenja, jačanju mentalnog zdravlja. Da bismo dublje mogli shvatiti jedni druge, da bismo mogli podijeliti naša iskustva i da bismo zajedno mogli razmišljati o njima, potreban nam je zajednički jezik. Tomu želi pridonijeti naš časopis, preko dijaloga koji nastaje u užim i širim zajednicama, služeći tu šarenu stvarnost koja se ne sastoji od pedagogije, socijalnog rada, liječenja, teologije, masovne komunikacije, političkog djelovanja ili zakonodavstva, nego od čovjeka, obitelji, zajednice i društva.

Budimpešta, 1. srpnja 2006.

Uređivački odbor